

Toni Soler: «La nostàlgia és una malaltia»

L'historiador i periodista creu que «el més complicat de la vida és trobar el teu lloc al món»

Diu que la felicitat és un record. Es declara un nostàlgic. De petit ja empaitava les seves àvies perquè li expliquessin com era aquella guerra que havien viscut i patit i silenciada. D'aquesta tendència a mirar enrere, a fascinar-se per allò que ja no tornarà, n'ha nascut *El món d'ahir* (<http://www.elmondahir.cat/>).

Toni Soler (Figueres, 1965) és el director d'aquesta revista trimestral, en paper, dedicada a la història d'autor, a buscar el cantó humà del passat. Parlem amb el periodista, escriptor, historiador i pare de la productora Minoria Absoluta (<http://www.minoriaabsoluta.com/>) d'allò que s'aprèn i es desaprèn amb els anys, dels balanços, de la mare que el va dur al món -i el va abandonar massa aviat- i de la vida.

Foto: Minoria Absoluta

El ritme de la tele és de fer-ho tot ara i ràpid. *El món d'ahir* sembla tot el contrari.

Exactament. Vaig plantejar de fer aquesta revista fa un any i mig, estava en un moment de cert impàs a la productora i tenia temps lliure. La gent va ser molt receptiva. La nostra matèria primera

són els continguts. A vegades està bé que tinguin un format audiovisual, i a vegades no. El que ens agrada és fer coses i treballar amb gent que tingui talent. I si el producte té qualitat, al final no importa si és en paper o és un programa de tele. L'important és el que hi posis. Per descomptat, per als qui ho fem és un contrapunt respecte a la feina habitual de la tele.

Potser és més artesà.

Els terminis són més extensos, però ho hem treballat amb un equip molt petit i compacte i ho hem disfrutat. Hem tingut temps d'assaborir cada text, d'editar-lo bé. M'agrada molt titular. Anàvem veient cada pàgina com quedava, discutíem per les fotos. Tens temps de poder cuidar cada detall. I el procés de fabricació ha estat divertit. Vèiem que havia de ser trimestral, amb un paper de qualitat, que te la poguessis endur a casa.

La història no ha de ser només dels historiadors?

No m'agradaria que els historiadors se'n sentissin exclosos. Però el passat és massa gros, interessant i humà per deixar-lo només en mans d'historiadors. Ells tenen l'obligació de comunicar, però també tenen altres feines: han de tenir capacitat d'anàlisi, han de ser bons investigadors... En canvi, en aquest cas el que prima és l'estil literari. I de cara al consumidor, el gust de llegir. Però hi haurà historiadors també, perquè n'hi ha que escriuen molt bé.

Preteneu tenir la mirada oberta.

Aquesta és la idea.

La història ha d'emocionar?

Trobo que sí. Però jo ja vinc així de sèrie. Tinc sensibilitat històrica i l'he tinguda sempre. Visc al barri Gòtic, quan veig un tros de muralla romana hi poso la mà i penso: potser fa dos mil anys un tio va fer el mateix, i anava vestit amb toga. Tinc una facilitat per emocionar-me amb el passat i amb la idea del pas del temps que em surt sola. De fet, soc un gran nostàlgic. El passat és una de les grans forces de l'emotivitat. Explicar les experiències i els sentiments d'homes i dones com nosaltres en una època diferent et dona un sentit de la continuïtat de l'experiència humana que emociona vulguis o no vulguis. A més, han passat coses tan al·lucinants, tan divertides, tan dramàtiques que val la pena que algú amb una mirada pròpia te les expliqui. No és per desmerèixer la ficció, però crec que la realitat sempre té un plus.

El món d'ahir empatitza amb el passat i en desperta el cantó més humà.

Crec que sí. Els historiadors molt sovint tendeixen a frenar l'impuls natural de la subjectivitat perquè no volen que els diguin que la seva obra és parcial, tendenciosa. Es troben amb aquesta limitació. Han de contrastar punts de vista, han de posar dades al darrere de cada afirmació. És una ciència social. I nosaltres volem empatitzar amb tot allò que expliquem.

És una revista de paper, amb qualitat, amb col·laboradors de talent. Ara que empènyer un mitjà de comunicació costa tant, ja t'han dit que estàs boig?

Ho diu tothom. És terrible. Perquè tant si ho diuen en el sentit que soc un il·lús com si volen dir que soc un heroi, no m'agrada. Fem això primer perquè ens ho podem permetre. Tenim una empresa al darrere que ens dona l'estructura necessària per tirar-ho endavant i per arriscar-nos un cert temps en una cosa que no sabem si anirà bé o no. I després soc un convençut que hi ha un mercat objectiu de gent a qui interessa aquest terreny. A part que la història per si sola és tendència. Aquest format d'agafar bons escriptors, alguns dels quals no han tingut mai res a veure amb la història, i fer-los fer peces històriques d'encàrrec, cobreix un forat que no és el mateix de les publicacions de tipus acadèmic ni divulgatiu. No és un caprici romàntic pensat per arruïnar-s'hi. L'Eva Piquer també ha aconseguit demostrar que Catorze no és cap bogeria. Està molt bé

que tota la gent que vol fer algun tipus de gestió cultural tinguem els peus a terra, que no ens faci vergonya tenir un pla de negoci al darrere, fer que les coses s'autofinancin, i que cadascú trobi la seva dimensió i mida. Catorze n'és un exemple, i n'hi ha d'altres. Volem intentar demostrar que un producte com aquest té demanda.

Es tracta de tenir una intuïció, una idea clara i saber-se escoltar?

No soc gens reflexiu. El que sí que m'agrada és treballar en equip i escoltar els altres. Quan em va venir la idea al cap ho vaig començar a comentar a tothom i de seguida tots els inputs que rebia eren positius. I quan vaig començar a encarregar textos vaig trobar que fins i tot l'Empar Moliner, que és una persona que en teoria no té especial sensibilitat per la història, va resultar que tenia una bona història per parlar d'història. Tothom té algun punt de la història amb el qual se sent implicat o interpel·lat.

Quin és el teu?

Tots. Des del neolític fins ara. En tots hi trobo la gràcia. Ja em passava de petit quan els meus avis eren vius i els massacrava a preguntes. Tenia molta curiositat. A casa de la meua àvia hi havia una vitrina plena d'objectes rars. Intentava fer que la meua àvia parlés de la guerra i no ho volia mai. Per desgràcia els meus avis, que eren els més polititzats, no els vaig conèixer. I les àvies eren d'aquella generació de no em facis parlar de la guerra perquè no vull recordar-ho.

Et van arribar a explicar alguna cosa?

Sí. I els meus pares, també. Eren del 26 i del 28, la guerra la van viure. Els deia: explica'm, quan us llevàveu al matí, què? Doncs mira, l'aigua a la palangana, el foc... Imaginar-me el seu dia a dia ja m'intrigava molt. Sempre he tingut una gran curiositat pel passat i no és que ho recomani molt perquè al final no és una bona filosofia de vida.

Mirar el passat?

Sí. És millor tenir un *hobby* que faci menys mal a l'ànima.

Ets massa de mirar enrere?

Soc supernostàlgic.

No ho diria, eh?

Ja ho era de jove. I ara, imagina't. Tinc cinquanta anys i començo a acumular passat. La nostàlgia és una malaltia.

I com es cura?

Morint-se! No sé si té cura. Però per exemple, he vist pel·lis de guerra, de por, de drames romàntics i rarament em traspassen. En canvi la pel·lícula amb què vaig plorar a xorros és *Cinema Paradiso*. L'home gran torna al seu poble de petit i tothom veu com enderroquen el cinema del poble.

A la teua vida, si poguessis tirar enrere i tornar a tenir vint anys ho faries?

Dels vint anys trobo a faltar el cos, però res més. M'ho passo millor ara. M'agrada més jo ara i m'agrada més com encaro les coses.

No tornaries a cap moment?

No. Tornaria a algun dia o a alguna nit concreta, però no a una època. I a la infància no hi tornaria ni boig. La gent que ens agrada la història som gent nostàlgica, amb una fascinació pel passat que ens dona sempre un punt d'infelicitat. Perquè el temps passa. Tempus fugit. I això no té solució, és inevitable. Has d'aprendre a viure amb això.

El demà no el mires?

El demà em fa terror. Sí que el miro, però el que hi veig em fa pànic.

I alhora ets una persona amb empena.

Intento parlar amb gent que sap coses. L'altre dia vaig estar amb el Genís Roca, per exemple, i vam parlar dels canvis que venen a l'economia. De l'atur bestial que arribarà quan passin una sèrie de canvis, entre els quals hi haurà l'envelliment de la població, el drama dels refugiats, que és un petit goteig de la gran riuada que està per venir. Hi ha tot de coses que em preocupen molt.

També hi haurà coses bones.

Vaig viure els anys 90 en què havia caigut el mur de Berlín, semblava que s'acabaven les guerres, hi havia prosperitat econòmica, els Jocs Olímpics. I el 2001, des de l'atemptat a les Torres Bessones, tot va canviar. Des d'aleshores tot va trontollant. L'optimisme dels 90 no l'hem tornat a viure.

Ets optimista?

No. Que no vol dir que no sàpiga disfrutar de la vida.

Et dona un punt prudent.

Sí, però m'agradaria ser d'una altra manera.

Com voldries ser?

Voldria viure el present com els budistes. L'altre dia en un dinar un va dir: "Tinc un amic que diu que s'ha de brindar sempre, perquè cada dinar amb gent és un moment per celebrar-ho, que després hi ha moments dolents i...". Aquesta mentalitat d'aprofitar el moment. I jo no soc així. Sempre estic recordant o projectant. I és un rotllo. Com diu aquell: tot va bé si no entrem en detalls.

Vols que els autors d'*El món d'ahir* escriguin des de la ignorància.

En tots els mails que vaig enviar als autors, ho vaig dir: pots escriure del que vulguis, del que t'interessi més. Però si vols parlar d'un tema del qual no en saps res, per nosaltres gairebé millor, perquè ens agradarà veure el teu punt de vista profà.

T'han fet cas?

No gaire, encara. Tothom ha acabat escrivint sobre coses que coneix.

Perquè és la primera vegada.

Ho entenc, però volia que quedés clar que seria com un exercici. És com quan a la tele agafen famosos i els posen a cuinar. En teoria el millor seria el Ferran Adrià, però vegem un jugador de futbol com cuina.

És un bon exercici.

Evita la departamentalització entre disciplines. Un dels autors que vaig perseguir bastant per al número dos és un nano que és científic i químic orgànic i ha publicat una novel·la. Els escriptors de ciència els busco perquè és un món totalment aliè al meu i en general tenen una manera de fer i de pensar diferent dels de lletres. Aquestes barreges disciplinars trobo que donen bon resultat.

Com a actitud vital, et poses a prova?

He estat un tastaolletes vocacional i professional. Si t'ho pots permetre, és molt bo. Soc tan dispers mentalment que ho necessito. Em donen tres anys sabàtics per fer una novel·la i em maten. Com més coses tens al cap, resulta més fructífer.

Ets despistat?

Molt.

La gent dispersa sol ser despistada. Som els que ho perdem tot.

Aquesta dispersió pot tenir coses bones, però també hi has d'aprendre a conviure perquè té coses dolentes. Tinc una incapacitat molt gran per a la concentració. I això em passa amb les converses de tu a tu: el meu cap va dient frases mentre intento escoltar el meu interlocutor, cosa que a molts interlocutors els empenya, i amb raó. I al col·le tenia notes que haurien pogut ser millor si haguess estat una persona amb una millor capacitat de concentració.

Vesteixo la dispersió dient que és curiositat.

Sí, també ho és. Sempre he pensat que estava bé dir: això ho podria fer? Anem a provar-ho. I ja està. I llavors m'he trobat fent coses que després hauria preferit no fer-les: presentar un programa de tele com vaig fer de jovenet. Ara penso: no m'ho passava bé fent-ho. Em posava molt nerviós. Ho vaig fer perquè vaig pensar que si et diuen de presentar un programa de tele, és un tren que no has de deixar escapar. I ja m'agrada haver-ho acceptat en aquell moment. Però després dius: això segur que no ho torno a fer perquè no és el que m'agrada. El fet d'estar al negoci de la tele i en una productora et permet fer una revista, fer coses en molts diversos nivells.

Com a tastaolletes, has après a dir no?

Sí.

És un aprenentatge gran.

Tens raó.

Perquè costa.

Hi ha alguns *no* que et persegueixen tota la vida.

D'orgull o de penediment?

De vaig fer bé de dir que no però sempre et quedarà la cosa. Hi ha vegades que dius que no a coses que et vindrien de gust perquè penses que no te'n sortiràs, que no seràs feliç, que no et convenen. Malgrat tot, estic raonablement content amb el meu nivell d'atreviment. Crec que he fet força coses de les que m'han passat pel davant.

Encara que tinguis por, has hagut de tenir un punt de confiança.

Sí, però això m'ha costat molt. Has d'arribar a certa edat. El més complicat de la vida és trobar el

teu lloc al món. De jove, o ets massa arrogant o ets massa modest. És inevitable. Fins que no passen els anys no coneixes prou gent com per saber quin és el teu lloc, què és el que pots fer millor, què és el que millor que no facis. Ara sé quan m'he de posar a prova, què puc fer bé.

Has trobat el teu lloc?

Soc més d'un lloc. És dirigir el *Polònia*, és fer aquesta revista, és escriure un article a l'*Ara*.

Ets feliç fent-ho?

Felicitat és una paraula molt grossa.

Estàs bé.

Sí. Vinc de treballar content, vaig a casa content.

Ets tímid?

Sí.

Molt?

No, una mica. He conegut tímids molt tímids, i la timidesa els suposa una barrera realment important. Per a mi ha estat un problema però no una barrera. La meva timidesa mai ha estat tan gran com la meva curiositat o ambició o vanitat, o com li vulguis dir, de ganes de fer coses.

Com ho fa un tímid per posar-se davant d'un programa com *Malalts de tele*?

Ho vaig patir molt.

Era molt petita, tenia deu anys, però recordo que era un fenomen.

Sí, era un fenomen realment.

Suposo que de cop i volta la gent et devia parar pel carrer.

El primer moment de *Malalts de tele* va ser com ser un Beatle. Era una passada. I això és divertit un temps. Després ja no li dones importància. Ara dono més importància al fet que truco a autors i em diuen vull fer-ho perquè respecten allò que ha fet Minoria Absoluta o he fet jo, m'agrada més que la tonteria dels xavals que es volen fer *selfies* amb tu.

Això deu agobiar.

O com a mínim et deixa fred.

Si t'ho mires des de fora, és ben estrany. Perquè algú que no et coneix ve cap a tu, no saps com es diu, es fa la foto i se'n va.

Sí. Hi ha fames millors que d'altres, perquè aquell era un programa realment molt popular. Un dia anava passejant amb un amic meu i em va dir: és al·lucinant anar amb tu perquè a la gent que ens creuem veus que se li van encenent somriures. No és el mateix que ser l'entrenador del Barça o un polític, hi ha fames més complicades de portar.

I què passa amb l'ego?

Per via indirecta el fet d'estar sota el focus i haver de parlar amb molta gent que no coneixes

t'activa una certa habilitat social, entre cometes. I això et dona una mica d'autoconfiança o de seguretat. Però quan feia *Malalts de tele* pensava: el programa està molt bé però jo no soc bon presentador. I pensava això tota l'estona.

Mentre el feies, també?

Sí. Pensava que era un bon guionista, que el programa tenia molt bones idees gràcies a mi, però em veia i pensava: es nota que estàs nerviós, que no t'ho estàs passant bé. Em feien enveja els presentadors com el Buenafuente que estaven a la tele radiants, passant-s'ho bomba.

M'han dit que algú et va recordar en una nota que eres mortal.

Ja ho sabia, que era mortal. Era un advertiment preventiu sobre l'efímer de la fama i de la cosa televisiva i tot això.

I el fum que suposo que hi ha.

Sí. La tele és una gran escola realment, eh?

Què hi has après?

La volatilitat de l'impacte que generes sobre la gent. Però en canvi he après moltes coses que m'han servit per a qualsevol altra activitat de la vida. Hi ha un gran nivell d'eficàcia, de feina sota pressió, de treballar en equip. La gent que fa tele i se'n surt després són superhomes o superdones. És una feina complicada, exigent.

Per què és tan important la teva mare, la poeta Carme Guasch?

Ma mare va morir el 98. Fa 18 anys. El seu record és molt viu però no és una cosa tan present a la meua vida com ho era fa uns anys. Era una marassa, amb molta personalitat, ens estava molt a sobre. La seva absència es va notar molt.

Del seu exemple o record, què creus què és allò que t'ha servit més?

Els meus pares m'han donat més lliçons morint-se que vivint. El meu pare es va morir quan jo tenia 16 anys i amb la meua mare ja era més gran. Però als 30 anys quedar-te orfe és una sensació que, amb això del sentit de la història i que el temps passa i que la gent s'esfuma, sens dubte influeix. Ma mare era una persona d'una gran vitalitat, amb una capacitat d'estimar d'una forma molt viscuda. Bastant passional. Molt sincera, fins a límits no recomanables.

És maco que t'hagi donat com a exemple la sinceritat.

Sí, la sinceritat a vegades es dona per suposada.

El món d'ahir, Polònia o els articles a l'Ara són una forma d'apropar-te a la gent?

La gent és abstracta. M'agrada pensar que pugui influir a la gent a través d'un article, o de la revista o del que es diu a *Polònia*. Però em fa enveja la gent que és capaç d'influir en un cara a cara. Saps aquella gent que quan hi parles de sobte et fa veure les coses diferents? Que la distància curta sigui capaç d'influir sobre els pensaments dels altres, això és un veritable talent.

Com a historiador i nostàlgic, què és el que t'agrada tenir en compte a la vida?

Una vegada em van preguntar què era la felicitat i vaig dir que la felicitat és un record, però no em referia a un record concret. Mai som conscients de ser feliços, sinó que recordem haver-ho estat. Però és un record o una expectativa.

O que t'ho has imaginat. Perquè a vegades amb el temps infles els records.

Sí, molt bé. Exacte. És molt propi de la nostàlgia. Però encara enganya més el present. Jo no sé com em sento ara. Ho sabré després. O penso: puc tenir pors per com seré d'aquí a deu anys o expectatives perquè l'estiu que ve jo què sé què passarà. La felicitat sempre està per venir o ja se n'ha anat. Vaig tenir fases escèptiques en què pensava que l'important era sumar estonetes. Cada cinc minuts o hora en què estigués content per alguna cosa. I fer que aquesta suma sigui el més gran possible.

Me la quedo, aquesta idea de sumar.

Hi ha gent que no vol sumar.

Vol restar?

Hi ha gent que vol saber com és la seva vida, si li està sortint bé.

Però això és molt difícil.

Un amic de la Mafalda que es deia Felipe estava fent-se un avió de paper amb un compàs i un regle. I un altre nen, el Miguelito, li deia: per què són tots aquests càlculs? És que vull que aquest avió em surti bé. I l'altre responia: jo el que vull que em surti bé és la vida. I el Felipe es quedava pensatiu i acabava arrugant el paper i llançant-lo. No sé si és una molt bona idea tenir la fixació que la vida et surti bé, potser és demanar massa.

Llavors què fas?

Esperar a fer-te gran i llavors fer balanç. I esperar tenir la meua edat i que llavors t'agafin les presses de dir: encara no he fet això o allò.

Ja has fet el balanç?

Sempre he fet balanços. Als vint-i-sis anys si un dia sortia malament, la meua vida era una merda; si sortia bé, era un èxit.

També em passa, és com viure en una muntanya russa.

No s'han de treure conclusions tan d'hora. Com més tard, millor.

I si no les treus mai?

Tampoc passa res.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=pcO03a-tyh4>

El món d'ahir (<http://www.elmondahir.cat/>)

© Minoria Absoluta, 2016